

Мискін Ю.І.,
кандидат економічних наук, доцент,
докторант кафедри фінансів імені Л.Л. Тарангул,
Університет державної фіскальної служби України

Myskin Yurii,
Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,
Doctoral Student of the Department of Finance,
University of State Fiscal Service of Ukraine

КОНЦЕПТУАЛІЗАЦІЯ СОЦІАЛІЗАЦІЇ БЮДЖЕТНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

Мискін Ю.І. Концептуалізація соціалізації бюджетної політики України. У статті обґрунтовано доцільність поліпшення соціалізації бюджетної політики України за моделлю науково-прагматичного симбіозу «концептуалізація – стратегування – практика управління». Сформульовано концептуальні положення соціалізації бюджетної політики України: 1) підпорядкування бюджетної політики соціально-економічному розвитку України; 2) синталагічна єдність цільового, функціонального та наукового підходів до формування та реалізації бюджетної політики України; 3) забезпечення компромісу інтересів суб'єктів економічної політики України з позиції суспільної корисності; 4) ключова роль держави в формуванні та реалізації бюджетної політики в Україні; 5) управління бюджетною політикою України повинно спиратися на достатньо загальну теорію управління; 6) врахування класифікації потреб населення за ознакою «важливість для соціуму» на демографічно обумовлені та деградаційно-паразитичні, що забезпечує можливість ефективної реалізації регулюючої функції бюджетної політики України через управлінський механізм, в основу якого покладено потенціал моделі міжгалузевого балансу; 7) підвищення гласності, відкритості та контролю за формуванням та реалізацією бюджетної політики України; 8) запровадження звітності з управління бюджетною політикою України; 9) пріоритетність підвищення рівня культури державного управління та податкової культури в Україні; 10) забезпечення превентивної мінімізації корупційних ризиків, які виникають у процесі формування та реалізації бюджетної політики України. Запропоновано принципи соціалізації бюджетної політики України з одночасним їх поділом на дві групи: базову та специфічну.

Ключові слова: бюджетна політика, соціалізація бюджетної політики, концептуалізація, концептуальні положення, принципи.

Мыскин Ю.И. Концептуализация социализации бюджетной политики Украины. В статье обоснована целесообразность улучшения социализации бюджетной политики Украины по модели научно-прагматического симбиоза «концептуализация – стратегирование – практика управления». Сформулированы концептуальные положения социализации бюджетной политики Украины: 1) подчинение бюджетной политики социально-экономическому развитию Украины; 2) синталагическое единство целевого, функционального и научного подходов к формированию и реализации бюджетной политики Украины; 3) обеспечение компромисса интересов субъектов бюджетной политики Украины с позиции общественной полезности; 4) ключевая роль государства в формировании и реализации бюджетной политики в Украине; 5) управление бюджетной политикой Украины должно опираться на достаточно общую теорию управления; 6) учет классификации потребностей населения по признаку «важность для социума» на демографически обусловленные и деградиционно-паразитические, что обеспечивает возможность эффективной реализации регулирующей функции бюджетной политики Украины через управленческий механизм, в основу которого положен потенциал модели межотраслевого баланса; 7) повышение гласности, открытости и контроля за формированием и реализацией бюджетной политики Украины; 8) введение отчетности по управлению бюджетной политикой Украины; 9) приоритетность повышения уровня культуры государственного управления и налоговой культуры в Украине; 10) обеспечение превентивной минимизации коррупционных рисков, возникающих в процессе формирования и реализации бюджетной политики Украины. Предложены принципы социализации бюджетной политики Украины с одновременным их разделением на две группы: базовую и специфическую.

Ключевые слова: бюджетная политика, социализация бюджетной политики, концептуализация, концептуальные положения, принципы.

Myskin Yurii. Conceptualization of socialization of fiscal policy of Ukraine. The article substantiates the expediency and defines the key directions for improving the socialization of Ukraine's fiscal policy. The basis for improving fiscal policy is the potential of a systematic approach. It is proposed to improve the domestic practice of the formation and implementation of fiscal policy of Ukraine to carry out the model of scientific-pragmatic symbiosis "conceptualization – strategy – management practice". The conceptual provisions of the social policy of Ukraine's fiscal policy: 1)

are formulated; subordination of the budget policy to the socio-economic development of Ukraine is formulated; 2) the syntactic unity of the target, functional and scientific approaches to the formation and implementation of the budget policy of Ukraine; 3) ensuring a compromise between the interests of the subjects of fiscal policy of Ukraine from the standpoint of public utility; 4) the key role of the state in the formation and implementation of fiscal policy in Ukraine; 5) management of fiscal policy of Ukraine should be based on a sufficiently general theory of management; 6) taking into account the classification of the needs of the population on the basis of "importance for the society" on the demographically determined and parasitic, which ensures the effective implementation of the regulatory function of fiscal policy in Ukraine through a management mechanism based on the potential of the inter-sectoral balance model; 7) increase transparency, openness and control over the formation and implementation of the budget policy of Ukraine; 8) introduction of reports on management of budgetary policy of Ukraine; 9) the priority of raising the level of culture of public administration and tax culture in Ukraine; 10) ensuring the preventive minimization of corruption risks that arise in the process of formation and implementation of the budget policy of Ukraine). The principles of socialization of the fiscal policy of Ukraine are proposed, while they are divided into two groups: basic and specific. It is these specific principles that form the conditions for effective socialization of Ukraine's fiscal policy. These principles include: (1) certainty and justification of the objectives of fiscal policy; 2) ensuring the direction of fiscal policy to increase the level of environmental, social and economic standards of human life; 3) consistency in the formation and implementation of fiscal policies on the basis of a synergistic approach to the dialectics of fiscal sociology; 4) reflection in the fiscal policy of the state and prospects of its fiscal and regulatory capacity development; 5) accounting and evaluation of the implications of the implementation of fiscal policy based on its fiscal and regulatory capacity; 6) ensuring public confidence in the formation and implementation of budget policy at the expense of raising the level of culture of public administration and tax culture; 7) personal activity of all participants of the budget policy; 8) Bilateral interaction of the public and subjects of management of the budget policy of the state.

Key words: fiscal policy, socialization of fiscal policy, conceptualization, conceptual provisions, principles.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Соціально-економічне благополуччя населення України значною мірою залежить від ефективності бюджетної політики. Остання, будучи складним і різнобічним економічним процесом, об'єднує у собі запити суспільства до справедливого перерозподілу фінансових ресурсів у межах держави як необхідної передумови забезпечення високого рівня економічних, соціальних та екологічних стандартів життєдіяльності людей; взаємодію суспільних та індивідуальних інтересів її учасників; а також зорієнтованість на максимізацію ефективності її формування та реалізації в конкретних історичних умовах. Збалансоване поєднання різнобічних аспектів бюджетної політики можливо забезпечити лише за умови концептуального обґрунтування засад її формування та реалізації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика бюджетної політики у сфері державних фінансів була об'єктом дослідження значної кількості як зарубіжних учених: Дж. Б'юкенена, Дж. М. Кейнса, П. Самуельсона, А. Сміта, Дж. Стігліца, Р. Масгрейва, С. Фішер, Дж. Хікса, так і вітчизняних науковців: В.М. Гейця, В.Г. Дем'янишина, Т.І. Єфименко, Ю.Б. Іванова, Т.А. Коляди, Л.В. Лисяк, І.О. Лютого, Ю.В. Пасічника, Л.П. Сідельникової, В.Б. Тропіної, В.А. Федосова, С.І. Юрія та ін.

Різні аспекти дослідження бюджетної політики через призму антропоцентризму прослідковуються і у вітчизняних науковців. Серед них: В.Л. Андрущенко, В.П. Вишневецький, В.М. Геєць, М.І. Карлін, А.І. Крисоватий, В.М. Мельник та інші. Проте комплексні дослідження проблем, пов'язаних із концептуалізацією соціалізації бюджетної політики України, відсутні. Це і зумовило вибір теми та мети дослідження.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Сформулювати концептуальні положення та запропонувати принципи соціалізації бюджетної політики України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сам термін «концепція» у енциклопедії сучасної України трактується як «система поглядів, понять про ті чи інші явища або процеси, спосіб їхнього розуміння, тлумачення; основна ідея будь-якої теорії, головний задум; ідея чи план нового, оригінального розуміння» [1].

Виходячи з наведеного визначення, під «концептуалізацією соціалізації бюджетної політики України» нами розуміється обґрунтування системи поглядів на формування та реалізацію бюджетної політики в Україні з позиції застосування уособленого підходу до державного управління, який ґрунтується на осмисленні та усвідомленні ролі людини у соціально-економічних процесах і передбачає вплив на учасників бюджетної політики з метою оптимізації підпорядкування їхньої поведінки максимізації суспільної корисності.

При цьому концептуалізація є базисом для стратегування. З приводу співвідношення концептуалізації та стратегування наведемо погляд одного з провідних учених України з бюджетної проблематики В.Г. Дем'янишина: «концепція бюджету держави – це певний спосіб розуміння, тлумачення, інтерпретації бюджету, головна точка зору на нього, провідний задум, який визначає стратегію у здійсненні бюджетних реформ, програм, планів» [2, с. 135].

Тобто формування стратегії соціалізації бюджетної політики країни повинно спиратися на чітко визначений концептуальний підхід до соціалізації бюджетної політики держави. Останній, у свою чергу, може бути як оформлений у вигляді нормативно-правового акта, так і ні. Звісно, що формалізація концепції соціалізації бюджетної політики України на законодавчому рівні забезпечить підвищення рівня системності та комплексності державного управління бюджетним процесом.

Концептуальні засади бюджетної політики України досить комплексно дослідив В.Г. Дем'янин. Підтримуючи підхід, запропонований провідним вченим України з питань бюджетної проблематики, та

осмислюючи його напрацювання, у контексті нашого дослідження розглянемо процес формування та реалізації бюджетної політики України з позиції наукового підходу у розрізі внутрішньої структури та щодо елементів вищого та нижчого ієрархічних рівнів управління (рис. 1).

Особливу увагу варто звернути на дві обставини: доцільність виокремлення концепції бюджетної політики та синталітичний взаємозв'язок симбіозу «концепція-стратегія-тактика».

Думки з приводу доцільності існування концепції бюджетної політики можна простежити у наукових напрацюваннях В. Г. Дем'янишина. Вчений зазначає, що між усіма складовими бюджетної доктрини «має бути тісний взаємозв'язок. Так, сукупність принципів, положень, ідей дасть змогу сформулювати концепцію стратегії бюджетної політики» [2, с. 139]. Хоча варто відзначити, що В.Г. Дем'янин концептуальним обґрунтуванням бюджетної політики вбачає наукові засади бюджетної доктрини.

Більше того, «розробляючи бюджетну доктрину як важливий політичний документ, органи державної влади та державного управління, у першу чергу, мали б визначитися із стратегічними напрямками соціально-економічного розвитку суспільства, обрати модель суспільства, яку прагне побудувати держава, при чому ця модель не повинна мінятися залежно від політичної сили, яка прийшла до влади, а бути незмінною, незалежною від окремих політичних уподобань» [3, с. 21].

У свою чергу, І.О. Лютий, досліджуючи якість стратегічних орієнтирів соціально-економічного розвитку України, відзначав, що «аналіз відповідних документів за останні десять років показує найрізноманітніші цифри, розбіжності в статистиці, постійну зміну пріоритетів. Тобто говорити про те, що в Україні є науково обґрунтована і законодавчо визначена стратегія соціально-економічного розвитку ми не можемо. Державні документи, які мають законодавчо визначати стратегію соціально-економічного розвитку, носять декларативний характер, економічні показники науково не обґрунтовані і не взаємопов'язані, а механізм реалізації законодавчо не визначений» [4, с. 71].

Таким чином, «станом на сьогоднішній день не сформована реальна стратегія соціально-економічного розвитку України на тривалу перспективу, що робить неможливим розробку бюджетної стратегії, яка була

б основою бюджетної доктрини держави» [3, с. 19]. При цьому варто відзначити, що суттєву роботу щодо формалізації бюджетної доктрини у вигляді юридичного документу зробив В.Г. Дем'янин, який запропонував навіть структуру такого політичного документу, включивши до неї наступні підрозділи: «анотацію, принципи побудови, сфера застосування положень і стандартів, відповідальність за реалізацію положень, рівні застосування доктрини, основні цілі доктрини, основні результати доктрини, стандарти бюджетної політики, зміст бюджетної доктрини, порядок публічного моніторингу застосування бюджетної доктрини, окремих її стандартів, порядок періодичної оцінки результатів застосування положень і стандартів доктрини, порядок підготовки та прийняття рішень про внесення змін до бюджетної доктрини та окремих її стандартів» [3, с. 21].

В ідеальному стані «розроблена і затверджена в установленому порядку державна стратегія соціально-економічного розвитку та теоретична концептуалізація бюджетної доктрини могли б бути основою для формування бюджетної політики» [3, с. 21]. Проте фактична відсутність таких документів вимагає у процесі удосконалення бюджетної політики обов'язкового зазначення концептуальних засад. А відтак доцільність концептуалізації бюджетної політики є обґрунтованою.

Іншим аспектом удосконалення бюджетної політики є синталітика зв'язку «концепція – стратегія – тактика». З цього приводу відзначимо, що «реалізація будь-якої політики зумовлює необхідність обґрунтування стратегічних і тактичних цілей, в іншому разі політика має ситуативний і як результат – суперечливий характер» [4, с. 69]. Відтак існування стратегії та тактики бюджетної політики є логічним та обґрунтованим. У контексті їх взаємодії з концепцією, наведемо думку Л.В. Лисяк, яка зазначає, що «стратегія бюджетної політики регулювання соціально-економічного розвитку виступає в єдності, тобто фактично є складовою, із соціально-економічною стратегією й тактикою, спрямованою на розвиток суспільства» [5, с. 130]. Як обґрунтовувалося вище, за умов відсутності якісної стратегії соціально-економічного розвитку України, її роль у контексті наукового забезпечення процесу формування та реалізації бюджетної політики буде покладено на концептуальне обґрунтування останньої.

Рис. 1. Структура бюджетної політики України з позиції наукового підходу та її місце в системах вищого та нижчого ієрархічних рівнів управління

Джерело: розроблено автором

Враховуючи, що наше дослідження здійснюється у розрізі проблем соціалізації бюджетної політики, цілком логічним вбачається використання науково-практичного симбіозу «концептуалізація соціалізації бюджетної політики – стратегування соціалізації бюджетної політики – практика управління бюджетною політикою забезпечення соціально-економічного розвитку України».

Перейдемо безпосередньо до розгляду концептуальних засад соціалізації бюджетної політики України. Структурно вони складається із концептуальних положень та принципів. Нами виділяється 10 концептуальних положень. Розглянемо кожне з них детально.

1. Підпорядкування бюджетної політики соціально-економічному розвитку України.

Враховуючи, що бюджетна політик, як елемент суперсистеми, може забезпечувати реалізацію широкого спектру різнобічних запитів та інтересів суб'єктів її формування (державних інституцій, підприємницьких структур, політичних партій, класів тощо), стає логічним неоднозначність та суперечливість (часом взаємовиключна) у визначенні її цільової пріоритетності.

Вбачаючи бюджетну політику, перш за все, як елемент системи виконання державою своїх функцій перед суспільством, вважаємо за необхідне та обов'язкове дотримання такої умови – генеральне підпорядкування бюджетної політики забезпеченню соціально-економічного розвитку України.

2. Синталітична єдність цільового, функціонального та наукового підходів до формування та реалізації бюджетної політики України.

Розуміючи саму бюджетну політику як суперсистему, окремі елементи якої у різній конфігурації своїх взаємозв'язків можуть утворювати окремі логічно обґрунтовані холонічні системи, необхідною та обов'язковою умовою забезпечення її цілісності у контексті соціалізації є синергійна єдність цільового, функціонального та наукового підходів до формування та реалізації бюджетної політики України.

Адже цільовий підхід забезпечує моніторинг ролі бюджетної політики у системі вищого ієрархічного рівня управління, функціональний – створює передумови для оперативної оцінки ефективності формування та реалізації бюджетної політики України, а науковий підхід – передбачає та забезпечує диктатуру державою правил гри для усіх суб'єктів управління бюджетною політикою.

І лише у єдності ці три підходи забезпечать системність та комплексність соціалізації бюджетної політики України.

3. Забезпечення компромісу інтересів суб'єктів бюджетної політики України з позиції суспільної користності.

Політика сама по собі передбачає протистояння інтересів різних суб'єктів її формування та реалізації. Виходячи з цього, логічним вбачається об'єктивність наявності взаємодії інтересів усіх суб'єктів бюджетної політики. Така взаємодія може характеризуватися двома станами: «боротьба та протидія інтересів» і «компромід інтересів».

Звісно, що очікувати на ефективність бюджетної політики за умови боротьби і протидії інтересів суб'єктів її формування та реалізації не приходиться.

Більш того, за такої ситуації значно підвищуються ризики, пов'язані із порушенням процедури та термінів прийняття бюджету країни.

Тому необхідною та обов'язковою умовою ефективності бюджетної політики у контексті її соціалізації є забезпечення компромісу інтересів суб'єктів формування та реалізації бюджетної політики України з позиції суспільної користності.

4. Ключова роль держави у формуванні та реалізації бюджетної політики в Україні.

У процесі формування і реалізації бюджетної політики держава відіграє подвійну роль. По-перше, на неї покладено функції організації УБП. По-друге, вона як суб'єкт управління бюджетною політикою представляє інтереси її громадян.

Цілком логічною є ключова роль держави у формуванні бюджетної політики країни та оцінці ефективності останньої у контексті забезпечення соціально-економічного розвитку України.

5. Управління бюджетною політикою України повинно спиратися на достатньо загальну теорію управління.

Специфіка державного управління бюджетною політикою полягає в тому, що його суб'єкти, які представляють інтереси суспільства: по-перше, знаходяться на виборних посадах і, відповідно, часто та систематично змінюються, по-друге, переважно, не мають фахової підготовки з державного управління, а відтак останнє «у більшості випадків здійснюється в ручному режимі» [6].

За такої ситуації логічним є використання такої управлінської технології, яка б мінімізувала негативні наслідки від наведених вище проблем. Такою технологією натепер є досить загальна теорія управління.

6. Врахування класифікації потреб населення за ознакою «важливості для соціуму» на демографічно обумовлені та деградаційно-паразитичні, що забезпечує можливість ефективної реалізації регулюючої функції бюджетної політики України через управлінський механізм, в основу якого покладено потенціал моделі міжгалузевого балансу.

Ефективне застосування в процесі формування і реалізації бюджетної політики України потенціалу теорії міжгалузевого балансу можливе лише за умови ідентифікації потреб людини. Розуміючи, що загалом це надзвичайно складне питання, все ж таки для статистично визначеної орієнтації на базові потреби людини необхідним та достатнім є врахування класифікації потреб населення за ознакою «важливості для соціуму» на демографічно обумовлені та деградаційно-паразитичні.

7. Підвищення гласності, відкритості та контролю за формуванням та реалізацією бюджетної політики України.

Враховуючи, що ключовими проблемами соціалізації бюджетної політики України є недовіра громадян до суб'єктів управління бюджетною політикою, а також високий рівень корупційних ризиків у діяльності останніх, дотримання гласності, відкритості та забезпечення ефективного контролю в процесі формування і реалізації бюджетної політики України є необхідною та обов'язковою умовою упередження та своєчасного виявлення описаних вище негативних явищ.

8. Запровадження звітності з управління бюджетною політикою України.

Управління бюджетною політикою України, як і будь-який інший управлінський процес, повинно спиратися на зворотний зв'язок, який характеризує взаємодію між управлінським впливом на об'єкт управління та поведінкою останнього.

Тому ідентифікація та формалізація управлінського впливу повинна здійснюватися у процесі формування бюджетної політики. А характеристика фактичного стану бюджетної політики як об'єкта управління повинна реалізовуватися через систематичну звітність, яка б включала заповнення чітко визначеної заздалегідь форми із показниками та їх значеннями, що характеризують обрані стратегічні цілі бюджетної політики України.

9. Пріоритетність підвищення рівня культури державного управління та податкової культури в Україні.

Соціалізація бюджетної політики України передбачає здійснення управлінського впливу у двох напрямках: 1) удосконалення технології державного управління бюджетною політикою; 2) підвищення рівня культури адміністративної діяльності та податкової культури.

Перший напрям тісно пов'язаний з техніко-технологічним наповненням і можливістю здійснення оперативної оцінки кореляцією між його заходами та підвищенням ефективності бюджетної політики України. Другий напрям має більш філософську спрямованість і характеризується довгостроковим лагом прояву ефекту.

Як зазначає професор В.Л. Андрущенко, «дієвий вплив на ефективність справляння податків культура платників справляє лише тоді, коли останні проявляють обумовлену своїм культурним рівнем готовність і дисципліну платити податки. В іншому разі технологічна ефективність (комп'ютеризація, бази даних та ін.) не дасть значного позитивного результату в сенсі росту податкових надходжень» [7, с. 318].

Нами вбачається, що використання моделі соціалізації бюджетної політики, яка ґрунтується на привабливанні підвищення рівня культури адміністративної діяльності та податкової культури над удосконалення технології управління бюджетною політикою, забезпечить довгострокові позитивні зрушення стратегічного спрямування. У протилежному випадку, соціалізація бюджетної політики буде характеризуватися ситуаційним короткостроковим ефектом із втратою темпів підвищення ефективності бюджетної політики України у майбутньому.

10. Забезпечення превентивної мінімізації корупційних ризиків, які виникають у процесі формування та реалізації бюджетної політики України.

За умови високого рівня корупційної складової в діяльності суб'єктів бюджетної політики втрачається сама логіка формування і використання бюджету як процесу добровільного особистісного відчуження індивідуальних цінностей задля підвищення суспільного блага.

Відповідно соціалізація бюджетної політики України повинна передбачати систему прямих (підвищення рівня відповідальності за корупційні діяння та невідворотність покарання) та непрямих механізмів (запровадження технології, яка б оперативно ідентифікувала корупційні вчинки та формувала усвідомлення у суб'єктів корупційних діянь щодо обов'язкового виявлення останніх) впливу на мінімізацію коруп-

ційних ризиків у процесі формування та реалізації бюджетної політики держави.

Яскравим прикладом ефективної протидії корупційним проявам є досвід Сінгапуру, який у 2017 році за даними міжнародної організації Transparency International у рейтингу найменш корумпованих держав посідає 7 місце із 180 країн світу [8]. Його особливість у тому, що: по-перше, з 1960 року набрав чинності закон, яким легітимізовано, що володіння майном, вартість якого не відповідає рівню доходів, є доказом корупції; по-друге, рівень оплати праці державних чиновників прив'язаний до обсягів надходжень від податку на доходи фізичних осіб.

Не менш важливе значення ніж концептуальні положення мають принципи соціалізації бюджетної політики України. Характеризуючи фактичний стан сформованості та формалізації принципів, пов'язаних з бюджетною сферою, варто відзначити, що Бюджетним кодексом України у статті 7 ідентифіковані принципи бюджетної системи України (єдність бюджетної системи України, збалансованість, самостійність, повнота, обґрунтованість, ефективність та результативність, субсидіарність, цільове використання бюджетних коштів, справедливість і неупередженість, публічність та прозорість).

З цього приводу вважаємо за необхідне відзначити дві обставини: по-перше, як зазначає К.А. Ханафіна, принципи «носять технічний характер, не гарантуючи ні врахування інтересів суспільства при розробці та реалізації бюджетної політики, ні стійкості бюджетної системи» [9, с. 66]; а по-друге, це принципи суто бюджетної системи, а не бюджетної політики (останні потребують окремої уваги науковців).

Ідентифікацію принципів соціалізації бюджетної політики України вбачаємо за доцільне здійснити у розрізі двох груп останніх: базової та специфічної (рис. 2).

Змістовне наповнення специфічних принципів соціалізації бюджетної політики в Україні розглянемо детальніше.

1. Визначеність та обґрунтованість цілей бюджетної політики.

Визначеність цілей бюджетної політики передбачає їх чітку ідентифікацію у розрізі конкретного часового горизонту ще до початку реалізації останньої. Під обґрунтованістю цілей розуміється їх формалізація у вигляді конкретних показників (системи показників) та їх значень.

2. Забезпечення спрямованості бюджетної політики на підвищення рівня екологічних, соціальних та економічних стандартів життєдіяльності людей.

Даний принцип передбачає, що удосконалення бюджетної політики повинно здійснюватися з усвідомленням, що остання не є самоціллю, а підпорядкована підвищенню рівня екологічних, соціальних та економічних стандартів життєдіяльності людей.

3. Послідовність у формуванні та реалізації бюджетної політики на основі синергетичного підходу до діалектики фіскальної соціології.

Цей принцип ґрунтується на усвідомленні, що процес удосконалення є безкінечним і кожен наступний етап модернізації повинен спиратися на чинну фактично-діючу модель формування і реалізації бюджетної політики.

4. Відображення у рамках бюджетної політики стану та перспектив розвитку її фіскально-регуляторного потенціалу.

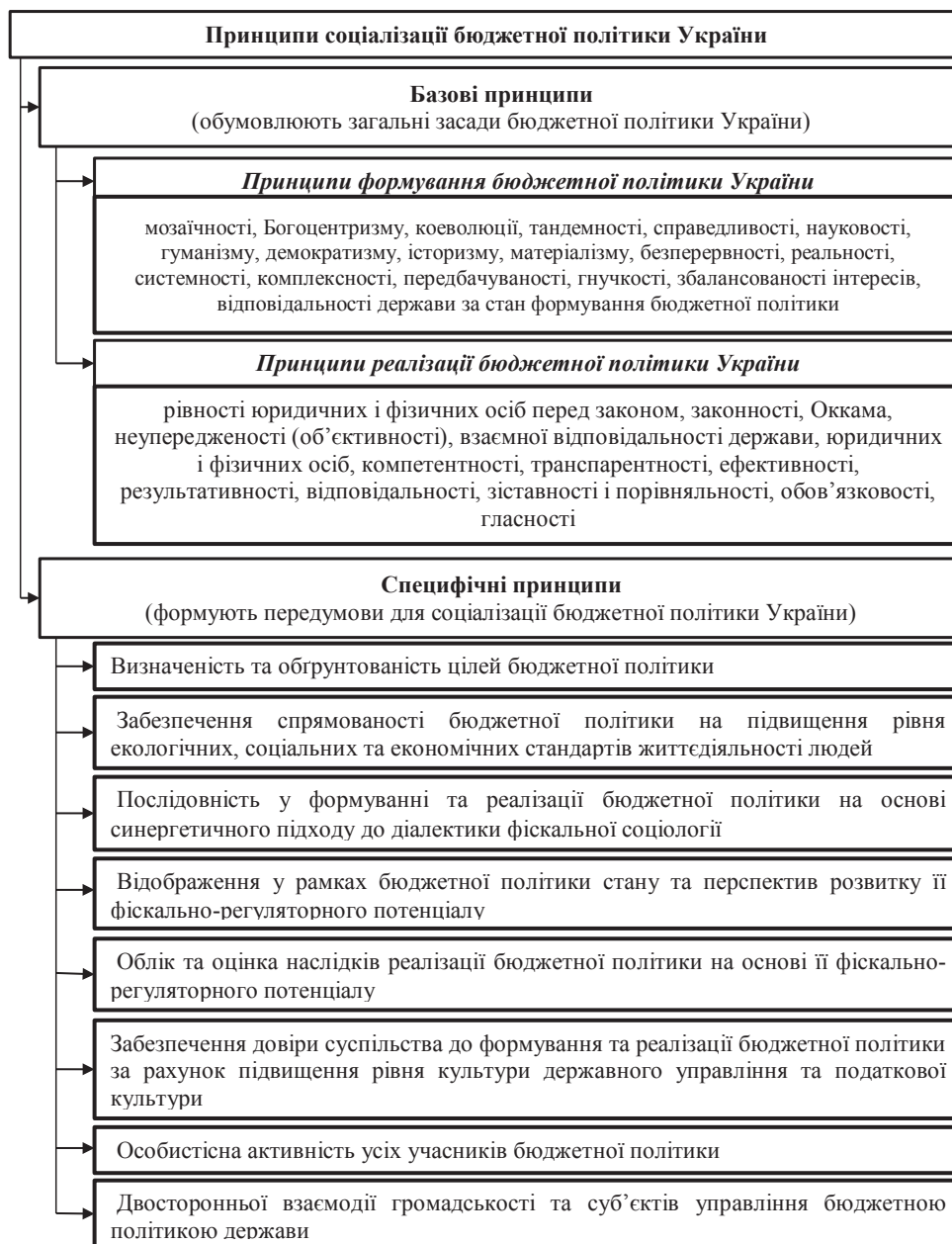

Рис. 2. Принципи соціалізації бюджетної політики України

Джерело: розроблено автором

Даний принцип базується на логіці, згідно якої в основі бюджетної політики знаходиться її фіскально-регуляторний потенціал. У свою чергу, від стану і перспектив розвитку останнього залежить ефективність формування та реалізації бюджетної політики країни.

5. *Облік та оцінка наслідків реалізації бюджетної політики на основі її фіскально-регуляторного потенціалу.*

Згідно даного принципу моніторинг ефективності бюджетної політики потрібно здійснювати через механізм обліку та оцінки фіскально-регуляторного потенціалу останньої.

6. *Забезпечення довіри суспільства до формування та реалізації бюджетної політики за рахунок підвищення рівня культури державного управління та податкової культури.*

Даний принцип передбачає першочерговість та першопричинність підвищення рівня культури адміні-

стративної діяльності та податкової культури по відношенню до забезпечення довіри суспільства бюджетній політиці як необхідної та обов'язкової умови соціалізації останньої.

7. *Особистісна активність усіх учасників бюджетної політики.*

Цей принцип ґрунтується на наданні можливості кожному громадянину особисто ознайомитися із стратегічними цілями, фактичним станом фіскально-регуляторного потенціалу та ефективність управлінням бюджетною політикою.

8. *Двосторонньої взаємодії громадськості та суб'єктів управління бюджетною політикою держави.*

Згідно даного принципу будь-які ініціативи суб'єктів управління бюджетною політикою у контексті змін останньої повинні: по-перше, бути заздалегідь оприлюдненими і мати чітку кореляцію із стра-

тегічними цілями, по-друге, підлягають обговоренню з громадськістю.

Висновки з цього дослідження. Дослідження ефективності бюджетної політики України з позиції наукового підходу забезпечило можливість обґрунтування праксеологічної доцільності поліпшення соціалізації останньої за моделлю науково-прагматичного симбіозу «концептуалізація – стратегування – практика управління».

У межах концептуалізації соціалізації бюджетної політики України сформульовано і охарактеризовано десять концептуальних положень та принципи. До концептуальних положень віднесено: 1) підпорядкування бюджетної політики соціально-економічному розвитку України; 2) синталітична єдність цільового, функціонального та наукового підходів до формування та реалізації бюджетної політики України; 3) забезпечення компромісу інтересів суб'єктів бюджетної політики України з позиції суспільної корисності; 4) ключова роль держави у формуванні та реалізації бюджетної політики в Україні; 5) управління бюджетною політикою України повинно спиратися на достатньо загальну теорію управління; 6) врахування класифікації потреб населення за ознакою «важливість для соціуму» на демографічно обумовлені та дергадаційно-паразитичні, що забезпечує можливість ефективної реалізації регулюючої функції бюджетної політики України через управлінський механізм, в основу якого покладено потенціал моделі міжгалузевого балансу; 7) підвищення гласності, відкритості та контролю за формуванням та реалізацією бюджетної політики України; 8) запровадження звітності з управління бюджетною політикою України; 9) пріоритетність підвищення рівня культури державного управління та податкової культури в Україні; 10) забезпечення превентивної мінімізації корупційних ризиків, які виникають у про-

цесі формування та реалізації бюджетної політики України.

Принципи соціалізації бюджетної політики України поділено на дві групи: базові (мозаїчності, Богоцентризму, коеволюції, тандемності, справедливості, науковості, гуманізму, демократизму, історизму, матеріалізму, безперервності, реальності, системності, комплексності, передбачуваності, гнучкості, збалансованості інтересів, відповідальності держави за стан формування бюджетної політики, рівності юридичних і фізичних осіб перед законом, законності, Оккама, неупередженості (об'єктивності), взаємної відповідальності держави, юридичних і фізичних осіб, компетентності, транспарентності, ефективності, результативності, відповідальності, зіставності і порівняльності, обов'язковості, гласності) та специфічні (визначеність та обґрунтованість цілей бюджетної політики; забезпечення спрямованості бюджетної політики на підвищення рівня екологічних, соціальних та економічних стандартів життєдіяльності людей; послідовність у формуванні та реалізації бюджетної політики на основі синергетичного підходу до діалектики фіскальної соціології; відображення у межах бюджетної політики стану та перспектив розвитку її фіскально-регуляторного потенціалу; облік та оцінка наслідків реалізації бюджетної політики на основі її фіскально-регуляторного потенціалу; забезпечення довіри суспільства до формування та реалізації бюджетної політики за рахунок підвищення рівня культури державного управління та податкової культури; особистісна активність усіх учасників бюджетної політики; двостороння взаємодія громадськості та суб'єктів управління бюджетною політикою держави).

У подальших дослідженнях вбачається за необхідне на основі запропонованого концептуального підходу розробити стратегію бюджетної політики України.

Список використаних джерел:

1. Енциклопедія сучасної України [Електронний ресурс]. URL: http://esu.com.ua/search_articles.php?id=3256 (дата звернення: 31.03.2019).
2. Дем'янишин В.Г. Концептуальні засади бюджетної доктрини України. *Актуальні проблеми економіки*. 2007. № 11. С. 133-140.
3. Дем'янишин В.Г. Бюджетна доктрина держави: детермінізм фінансової науки та бюджетної політики. *Вісник економічної науки України*. 2008. № 1 (13). С. 17-21.
4. Лютий І.О. Теоретичні засади та суперечності реалізації бюджетної стратегії України. *Наукові праці НДФІ*. 2006. Вип. 2. С. 69-72.
5. Лисяк Л.В. Бюджетна політика у системі державного регулювання соціально-економічного розвитку України: монографія. К.: ДННУ АФУ, 2009. 600 с.
6. Дем'янишин В.Г. Теоретична концептуалізація і практична реалізація бюджетної доктрини України : монографія. Тернопіль : Економічна думка, 2008. 496 с.
7. Андрущенко В.Л., Тучак Т.В. Морально-етичні імперативи податків та оподаткування (західна традиція): монографія. К.: Алерта, 2013. 384 с.
8. Corruption Perceptions Index 2017 [Електронний ресурс]. URL: https://ru.wikipedia.org/wiki/Список_стран_по_индексу_восприятия_коррупции (дата звернення: 31.03.2019).
9. Ханафина К.А. Принципы бюджетной политики, ориентированной на экономический рост [Електронний ресурс]. *Национальные интересы: приоритеты и безопасность*. 2016. № 7 (340). URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/printsiyu-byudzhethnoy-politiki-orientirovannoy-na-eko-nomicheskij-rost> (дата звернення: 31.03.2019).